



ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Üniversite Gençliğinin Bağımlılık Üzerine Düşünceleri
University Youth's Thoughts on Addiction*

Bekir KOCADAŞ

Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

bkocadas@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-1654-7313

Öz: Üniversite gençliğinin genelde sosyal problemler, özelde ise bağımlılık hakkında ne düşündükleri önemlidir. Zira bu nesil bir önceki kuşağın yani ortaöğretim gençliğinin sahip olduğu düşünce yapısını en yakından bilen kuşak olarak ve yetişkinliğe geçiş sürecinde olmaları hasebiyle de geleceğe dair umutları onları sosyal problemleri yakından takip etmeye itmektedir. Sosyal problemler gençlik döneminde kendini çok daha derinden hissettirir. Özellikle çocukluk ve gençlik döneminde bağımlılık, aileye ve sosyal çevreyi çok derinden etkilemektedir. Üniversite gençliğinin bu problemlere yönelik bilinçli olup olmadığını ortaya koymak üzere bu araştırma yapılmıştır. Gençlerin ve çocukların yaşadıkları sorunlar onların farklı ortamlara girmelerine, değişik ya da farklı olana karşı meraklarını gidermek üzere davranış sergilemelerine sebep olmaktadır. Bu süreç, hem kişinin kendi için hem aile için hem de toplum açısından önemlidir. Zira birey, bağımlılık yapan ortam ve durumların içine bu dönemde girmektedir. Bir kişi çocukluk döneminde, internet ve dolayısıyla kolayca sanal ortam oyunlarının müptelası haline gelebiliyor.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, sosyal sorunlar, bağımlılık.

Abstract: It is important what university youth think about social problems in general and addiction in particular. Because this generation is the generation that knows the mentality of the previous generation, that is the secondary school youth, and because they are in the transition period to adulthood, their hopes for the future push them to follow social problems closely. Social problems make themselves felt much more deeply during the youth period. Especially in childhood and adolescence, addiction deeply affects the family and the social environment. This research was conducted to reveal whether university youth are conscious of these problems. The problems experienced by young people and children cause them to enter different environments and behave in order to satisfy their curiosity towards something different or different. This process is important for the person himself, for the family and for the society. Because the individual enters into addictive environments and situations during this period. During childhood, a person can become addicted to the internet and therefore to virtual environment games easily.

Keywords: Youth, social problems, addiction.

GİRİŞ

Gençlik hem yaş açısından bir dönemi hem de çocukluktan sonraki dönemi anlatan, kültürel bir anlamı olan ve dolayısıyla başlangıç ve bitiş yaşı kesin olmayan bir kesimi anlatmak için kullanılan bir kavramdır. Bu kavramın üzerinde bu kadar fazla durulmasının sebebi gençliğin toplumların geleceğinin

* İksad tarafından düzenlenen 3. Sosyoloji ve Ekonomi Kongresinde 03-04 Mayıs 2019 tarihinde sözlü bildiri olarak sunulmuş ve bildiri kitabında yayımlanmıştır. Gözden geçirilmiş ve genişletilmiştir.

Geliş Tarihi:11.01.2023

Kabul Tarihi:28.04.2023

Yayın Tarihi:30.04.2023

Atıf: Kocadaş, B. (2023). Üniversite gençliğinin bağımlılık üzerine düşünceleri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 171-184. Doi: 10.33437/ksusbd.1232807

teminatı olmasından ve fazlaca sosyal problemler yaşanmasından kaynaklanır. Öte yandan da gençlik çağında yapılan hatalar, tecrübelerin oluşmasında önemli bir yere sahiptir. Bu süreçte yetişkin kuşak sabırlı olmalıdır. Gençin kendi yolunu bulmasına müsaade etmeli ve onun yanında olduğunu her zaman göstermelidir. Toplumun geleceği içinde bu kuşak özenli bir biçimde hazırlanmalıdır yani hem sağlık açısından hem de eğitim ve öğretim açısından gerekli hassasiyet gösterilmelidir. Kısaca denebilir ki gençliğin yetiştirilmesi ve geleceğe hazırlanması uzun bir sürecin sonunda olmaktadır. Gençin sosyalleşme sürecine zarar veren ve dumura uğratan bağımlılığın (hastalık) özenle üzerinde durulması gerekir.

Gençliğin nasıl yetiştirildiği önemlidir. Bu sebeple bebeklik, çocukluk ve gençlik bir bütün olarak ele alınmalıdır. Zira bir gence, bebeklikten başlayarak vermediğiniz bir “değer” üzerinden davranış değişikliğinde bulundurmamak zordur. Bunun için özellikle değerler eğitiminin bebeklikten başlamak üzere çocukluk ve gençlik çağlarında ciddiyetle verilmesi gerekir. Bu süreç bebeklikten başlamak üzere anaokulunda, ilkokulda, ortaokulda ve lisede çok ama çok ciddi olarak verilmelidir. Değerler eğitiminin verilme sürecinde bütün kurumlara başta aile, eğitim, din, hukuk, siyaset, ekonomi ve medya olmak üzere büyük görevler düşmektedir. Sosyal değerlerimiz, bizim olaylar karşısında sergileyeceğimiz davranışlarımızı biçimlendirir.

İnsanoğlu, günlük yaşantısında bütün durumlara karşı tepki göstermesi ve bir davranış sergilemesi gerekir. İnsanın sergileyeceği her tepki ve davranış ise bir değere dayanır. Başka bir ifadeyle her türlü amaç ve hedefler, ilişki ve çıkarlar, tutkular, her tür idealler, güç ve iktidar, sevgi ve nefretler, inanma ve inkârlar, dostluklar, sadakat ve doğruluklar bir değer ifade eder ve aynı zamanda da bir değere dayanırlar (Kılıoğlu, 1988:35). İnsan tüm eylemlerini ifade etme sürecinde seçme özgürlüğüne sahiptir. İşte bu seçme sürecinde belli bir ölçüt kullanmak zorunda olan insan, değerleri bir ölçüt kullanarak yargıda bulunur. Bu yüzden değerler yaşam açısından önemlidir. İnsanların bir araya gelmesiyle oluşan toplumu meydana getiren şey, bir takım kolektif değerlerdir. Özsoy (2007:8)'a göre paylaşılan değerler toplumların oluşmasında ve gelişmesinde büyük bir öneme sahiptir. Bu sebepten olmalı ki değer odaklı çalışmalar her geçen gün eğitimcilerin ve ilgili bilim dallarında çalışma yapanların çalışmalarının odağı haline gelmektedir

Bireysel acıdan, düşünüldüğünde, değerler bireyin düşünce, tutum, davranış ve yapıtlarında birer ölçüt olarak ortaya çıkarlar ve toplumsal bütünselliğin ayrılmaz bir ögesini oluştururlar (Durmuş, 1996). Bireyler, içinde yaşadıkları grup, toplum ve kültür değerlerini genellikle benimseyerek, bunları muhakeme ve seçimlerinde birer ölçüt olarak kullanırlar. Böylece daha iyi, daha doğru, daha uygun, daha güzel, daha önemli ve daha adil gibi genel yargılara varma olanağı bulurlar (Durmuş, 1996; Yapıcı-Kayıklık, 2005). Bireyin ortalama olanı seçebilmesi ve ona göre kararlarını verebilmesi, aslında onu sapma davranışlar sergilemekten de uzak tutacaktır. Bireyler etkileşime girdikleri diğer insanlar vasıtasıyla yeni yeni şeyler edinebilirler.

Dolayısıyla bireyler, kendilerinin ve çevrenin değerleriyle oluşan bir ortamda yaşamlarını sürdürmeye çalışırlar. Bireyler sahip oldukları değerleri, girdikleri etkileşim süreci sayesinde değiştirebilirler. Bu sürecin içinde bireyin okul yaşantısı çok önemlidir. Çünkü bireylerin değerleri kazanması sürecinin önemli bir kısmını okul yaşantısı oluşturur. Aynı zamanda okul, değerler üzerine kurulmuş bir yaşama ve öğrenme alanıdır (Turan-Aktan, 2008). Değer aktarımında ailenin yanında okulun (eğitimin) öne çıkması kent hayatının icaplarındandır.

Bağımlılık

Bağımlılık, günümüz toplumlarının en önemli ve başta gelen sorunlarından biri haline gelmiştir. Bağımlılıkların boyutu özellikle de davranışsal bağımlılıklar gelişen teknolojik buluş ve icatlarla içinden çıkılmaz bir hal almıştır. Bu alandaki gelişmeler (uyuşturucu madde çeşitliliğinin artması) hem madde kullanımını artırmış hem de davranışsal bağımlılık çeşitlerinin artmasına yol sebep olmuştur. Dolayısıyla günümüz toplumlarının özellikle büyük kısmının kentsel toplumlar olması bu bağımlılık türlerinin çeşitlenmesine yardımcı olan bir diğer faktör olmuştur. Kentsel yaşam insanların meşguliyetlerini yani çalışma sürelerini arttırmış, zevk ve refah anlayışlarını değiştirmiştir. Bütün bunlara paralel olarak insanların doyumsuzlukları da artmıştır (Kocadaş, 2022:7). Hiçbir şeyden tatmin olmayan bir nesil gelmektedir. Bu sebeple toplumlar aldıkları ya da alacakları tedbirlerle ilgili oldukça

tereddüt ve korku içindedirler. Bu sebeptendir ki uygulanan hiçbir önlem ve politika başarılı olamamaktadır. Öncelikle toplumu dolasıyla insanları anlamak gerekecektir.

Bilim ve teknolojide yaşanan gelişmeler her alanda olduğu gibi iletişim ve ulaşım alanında da pek çok imkânlar getirmiştir. İletişim ve ulaşım alanında yaşanan gelişme ve değişimler ise ülke ve dünya genelinde birey ve toplumları tehdit eden çeşitli unsurları da gündeme getirmiştir. Onlardan bir tanesi de madde bağımlılığı ve uyuşturucudur (Yavuzer, 2018:158). Psikiyatristlere göre bağımlılık, süregelen ve depresyonlarla (relapse) giden bir hastalıktır (Ögel, vd., 2012:2). Bağımlılık, kişinin orta ya da uzun vadede sosyal yaşamını aksatan, toplumdaki tecrit olmasına sebep olan çeşitli unsurlardan oluşur ki; davranış bağımlılığından (bilhassa genelde medya ve türevlerine, özelde ise sosyal medyaya-Instagram, Facebook, Twitter vb. bağımlılıktan), uyuşturucu madde bağımlılığına kadar geniş bir yelpazede ele alınabilir.

Özellikle günümüzde ailelerinin en çok yakındığı ve şikâyet ettiği konu davranış bağımlılığın, çocuklarının medya ve türevlerine (bilhassa sosyal medyaya) olan düşkünlüğüdür. Bireyi sosyal ortam içinden çekip alan, yalnızlaştıran, kendi kendini tecrit etmesine sebep olan medya (ya da sosyal medya), kişide ayrı kalınması ve vazgeçilmesi güç bir bağımlılık ya da tutkunluk yaratmaktadır. Toplumda artık herkes bir şekilde medyanın içinde (aslında medya herkesin içinde), yalnızlığı ile baş başa, hayal dünyasında yaşamaya çalışmaktadır. İnsanları kalabalıklar içinde yalnızlaştıran ve ötekileştiren, sosyal ilişkileri altüst eden, komşuluğu, eş dost ziyaretlerini ve diğer pek çok kültürel faaliyetleri neredeyse ortadan kaldıran medya, sanal ağlarıyla toplumu ve insanları kuşatmış durumdadır. Dolayısıyla oluşan sanal ilişkiler içinde birey gerçek yaşamdan uzaklaşmakta; bu sanal ilişkilerden oluşan dünya, bireyin “gerçek dünyası” haline gelmektedir. Yarattığı bağımlılığın etkileri insanları çok fazla tesiri altına almaktadır.

Genel olarak davranış bağımlılığını (Darçın, 2014) şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Medya (film, dizi, belgesel, vd.)
- Kumar
- Alışveriş (son zamanların hastalığı, özellikle internet üzerinden)
 - İnternet (Facebook, Twitter, Instagram vb.)
- Akıllı telefon (sosyal medyanın taşınır hale gelmesini sağlamıştır)
- Yeme (düzensiz, hazır gıda beslenme)
- Deri koparma.....

Zaman zaman çeşitli gazete ve haberlerde başlangıç döneminin çok daha küçük yaşlara indiği şeklinde haber ve yorumlar olmasına rağmen, madde bağımlılığı ve uyuşturucu kullanımı başlangıç yaşı olarak, çocukluğun son dönemi, başka bir deyişle ergenlik dönemi en riskli dönemdir. Bu dönemde, kişide fiziksel ve duygusal önemli değişimler yaşanmakta, aile ve diğer yetişkinlerin etkisi azalmakta, arkadaş grupları ve çevrenin etkisi artmaktadır. Arkadaş grupları ve sosyal çevre tarafından kabul edilme arzusu ve merak gibi bazı etmenler çocukları madde kullanımı ve bağımlılığa karşı savunmasız bırakabilmektedir. Bir diğer önemli dönem ise gençlik dönemidir. Gençlik döneminde devam eden fizyolojik, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik değişimler de kişilerin alışkanlıklarını etkilemekte, arkadaş ve çevre bu dönemde daha etkin olmaktadır. Veriler de bu bilgileri doğrulamaktadır. Uyuşturucu kullanıcılarının büyük çoğunluğu gençlik döneminde olan kişiler olması da bunun en somut örneği olarak dikkat çekmektedir (Yavuzer,2018:159). Zira gençlik çağı, bireyin arayışlarının, denemelerinin ve yanılgılarının çokça olduğu bir dönemdir. Bu arayışlar esnasında kişi yanlış, istenmeyen ortamlar içine de girebilmekte, yanlış ilişkiler kurabilmektedir.

Aslında gözden kaçırılan bir gerçeklikte, medya ve türevlerinin (sosyal medya) oluşturduğu davranış bağımlılığının öyle çok fazla üzerinde durulmaması ve önemsenmemesidir. Türk Dil Kurumunun “bir kişi, toplumsal küme ya da toplumun siyasal, ekonomik, ekinsel (kültürel) vb. bakımlardan başka kişi, küme ya da toplumların güdüm ve yönetimi altına girmesi durumu” (TDK, 2019) olarak tanımladığı bağımlılık yaklaşımı, özellikle medya ve türevlerinin (sosyal medya dâhil)

faaliyetlerine dikkat edilmesi gerektiği yönünde dikkatlerimizi çekmelidir. Medya programları ve bu programların içeriklerinin kişi üzerinde yoğun etkileri mevcuttur. Özellikle bu etkilerin olumsuz yönü dikkatleri üzerine çekmekte ve eleştirilere sebep olmaktadır. Medyanın olumsuz etkilerinin en önemli boyutunu çocuk ve gençleri çok etkileyen uyuşturucu madde kullanmaya sevk edici, özendirici içeriklerin sunumudur.

Diğer önemli bir konuda medyanın kullandığı dilin uyuşturucu madde ile mücadelede olumsuz etkiler yapmasıdır (Yavuzer, 2018:170):

-Medyada haber ve bilgilendirmelerde kullanılan dil çok önemlidir. İğne ile uyuşturucu kullanan ve hayatını kaybeden bir kişinin haberini verirken yapılan bu iş "Altın Vuruş" olarak lanse edilmektedir.

-Altının günümüzdeki kıymeti herkes tarafından bilinmekte, daha fazla altın sahibi olmak için herkes gayret göstermektedir. Altın Vuruş şeklinde verilen bu haberde uyuşturucu övülüyor mu, yeriliyor mu, uyuşturucudan hayatını kaybeden kişi için kime ne mesaj veriliyor? Belli değil, mesajın kime verildiği net değil.

-Keyif verici madde tabiri de kullanılmamalı, zehirli ve zararlı madde tabiri kullanılmalıdır.

-Dizi ve reklamlar kamuoyunu yani insanları özelde de çocukları ve gençleri en çok etkileyen yapımlardır. Bu yüzden dizi ve reklamlarda birey ve toplumu (özellikle de çocukları) olumsuz etkileyecek bir dil kullanılmamalı, bir görsele yer verilmemelidir.

-Özellikle toplumca tanınan, saygın bir yeri olan ve pek çok çocuk ve genç tarafından rol model olarak alınan kişilerden uyuşturucu kullananlarla ilgili yapılan haber ve görselleri çok dikkatli vermek gerekir. Uyuşturucu baronlarının veya uyuşturucudan yakalanan kişilerin lüks hayatı özellikle gençleri özendirerek biçimde verilmemelidir.

-Ele geçirilen uyuşturucu maddelerin haberleri verilirken onların piyasa değerleri verilmemelidir.

-Korku imparatorluğu yaratacak dil ve üslup kullanılmamalıdır. Eğitim kurumlarıyla ilgili yapılan haberlerde kullanılan dile ve benzetmelere dikkat etmek gerekir.

Darçın (2014)'a göre uyuşturucu madde bağımlılığı, bir uyuşturucu maddenin belirgin bir etkiyi elde etmek için alınması sürecinde ortaya çıkan;

-bedensel, ruhsal ya da sosyal sorunlara rağmen uyuşturucu madde alımının devam etmesi,

-bırakma isteğine rağmen bırakılamaması,

-aynı etkiyi elde edebilmek için giderek alınan madde miktarının artırılması ve

-maddeyi alma isteğinin durdurulamaması durumudur.

Bağımlılık yapan maddeleri (Darçın, 2014) şu şekilde sıralamak mümkündür:

-Alkol

-Amfetamin gibi uyarıcılar

-Kafein

-Esrar ve sentetik kannabinoidler

-Kokain

-Hallüsinojenler

-Uçucular

-Tütün ve ürünleri (sigara, nargile vb.)

-Opiyatlar

-Fensiklidin (veya benzerleri)

-Sedatif, Hipnotik ve Anksiyolitikler

Uyuşturucu madde bağımlılığının tanısı (Darçın, 2014) şu şekilde konabilir:

-Madde kesildiğinde ya da azaltıldığında fiziksel ya da psikolojik **yoksunluk** belirtilerinin ortaya çıkması

-Maddenin tasarlandığından fazla miktarda ve sürede alınması

-Madde kullanımını bırakmak ya da denetlemek için yineleyen çabalar

-Maddeyi elde etmek için çok zaman harcama

-Madde etkisi altında olduğu için günlük işlerini yerine getirememesi

-Sosyal, bedensel ya da ruhsal bir sorunun varlığına karşın madde kullanımını sürdürme.

Ergenler ve genç yetişkinler en riskli kesimi oluşturmaktadır (Darçın, 2014):

-Ergenler ve genç yetişkinlerin maddeyi deneme ve maddeye bağımlı olma oranlarının yetişkinlere göre daha fazladır,

-Yetişkinlerde saptanan bağımlılığın başlangıcı ergenliğe veya erken yetişkinliğe dayanır,

-Madde kullanımına ne kadar erken başlanırsa bağımlılığın şiddeti de o kadar fazla olur.

Uyuşturucu madde kullananların özellikleri (Darçın, 2014) de şöyle sıralanabilir:

-Çevre ve arkadaş değişikliği

-Değişken duygu durumu

-Aile ilişkilerinde azalma, evde daha az bulunma

-Yalnız kalmayı tercih etme

-Sık sık banyoya gitme

-Aşırı para harcama

-Kendine bakımın azalması

-Okul veya iş başarısında düşme.

YÖNTEM

Araştırmanın ana evreni, Adıyaman Üniversitesinde okuyan 18 yaş ve üzeri gençlerden oluşmaktadır. Örneklem, tabakalı örneklem tekniğine göre, evreni temsil etme düzeyi kıstaslarına uygun olarak belirlenmiştir. 529 anket uygulaması yapılan çalışma; açıklayıcı alan araştırmasıdır. Araştırma, Adıyaman Üniversitesinde demografik, sosyal, ekonomik ve kültürel kıstaslar göz önünde bulundurularak farklı sosyal yapıdan gelen gençlerin okudukları üç fakültede ve bölümlerde cinsiyet dağılımına uygun olarak yapılmıştır.

Bulgular ve Değerlendirme

Bu araştırma Ocak 2019 tarihinde Adıyaman Üniversitesinde okuyan öğrencilerle yapılmıştır. Üniversitenin en büyük üç fakültesinde öğrenci sayısı göz önünde bulundurularak, nicel araştırma yönteminin sahadan bilgi toplama aracı olan anket tekniği kullanılarak veriler toplanmıştır. SPSS 16 programına veriler girilerek değerlendirmeler yapılmıştır.

Tablo 1. Cinsiyet

		Cinsiyet	
		N	%
Valid	Erkek	233	44,0
	Kadın	291	55,0
	Total	525	99,2
Missing	System	4	,8
Total		529	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımına bakıldığında, erkeklerin %44 (233 kişi), kadınların %56 (291 kişi) oranında olduğu görülecektir. Üniversitemizde bazı bölümlerimizde kızların oranı (sosyoloji gibi) yüksektir. Ayrıca buradaki dağılım, Türkiye'nin ve Adıyaman'ın cinsiyet dağılımına da aşağı yukarı uymaktadır.

Tablo 2. Yaş

		Yaş	
		N	%
Valid	18	8	1,5
	19	43	8,1
	20	79	14,9
	21	104	19,7
	22	130	24,6
	23	80	15,1
	24	52	9,8
	25 üstü	32	6,0
	Total	528	99,8
Missing	System	1	,2
Total		529	100,0

Araştırmaya katılanların yaş dağılımlarına bakıldığında, genellikle 21 (%19,7) ve 22 (%24,6) yaşlarında oldukları görülmektedir. Bu yaşlar genellikle üniversitede okuyan gençlerin ortalama yaşlarını göstermektedir.

Tablo 3. İkamet yeri

		İkamet Yeri	
		N	%
Valid	Kır	119	22,5
	Kent	363	68,6
	Total	482	91,1
Missing	System	47	8,9
Total		529	100,0

Katılımcıların ikamet yerleri sorulduğunda, %68,6'sının kentlerde, %22,5'inin kırsalda ikamet ettiği görülmüştür. Bu dağılım ülkemizin nüfusunun hangi yerleşim yerinde yaşadığını da göstermektedir. Türkiye nüfusunun büyük çoğunluğu kentsel yerlerde yaşamını sürdürmektedir. Bugün kırsal da yaşayanların *oranı her geçen gün azalma göstermektedir.*

Tablo 4. Sosyal tabaka

Sosyal tabaka		N	%
Valid	Üst Tabaka	21	4,0
	Orta Tabaka	425	80,3
	Alt Tabaka	83	15,7
	Total	529	100,0

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerine kendilerini hangi tabakada gördükleri soruldu ve %80,3'ü kendini orta tabakada gördüklerini söylediler. Bu tabakalaşma piramidi aslında gelişmiş ülkelerin özelliklerini yansıtmaktadır.

Tablo 5. Fakülte

Fakülte		N	%
Valid	Fen Edebiyat Fakültesi	181	34,2
	Eğitim Fakültesi	227	42,9
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	120	22,7
	Total	528	99,8
Missing	System	1	,2
Total		529	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %42,9'u Eğitim Fakültesinde, %34,2'si Fen Edebiyat Fakültesinde ve %22,7 si de İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde okumaktadır. Bu dağılım fakültelerin öğrenci sayılarının bir yansımasıdır. Anketler fakültelerin öğrenci sayıları göz önünde bulundurularak uygulanmıştır.

Tablo 6. Öğrencinin geldiği bölge

Öğrencinin Geldiği Bölge		N	%
Valid	Doğu Anadolu	64	12,1
	Güneydoğu Anadolu	362	68,4
	Akdeniz	61	11,5
	Ege	11	2,1
	Marmara	10	1,9
	Karadeniz	6	1,1
	İç Anadolu	13	2,5
	Total	527	99,6
Missing	System	2	,4
Total		529	100,0

Üniversitemizin öğrencilerine hangi bölgelerden geldikleri sorulduğunda, %68,4 (362 kişi) gibi büyük bir çoğunluğu Güneydoğu Anadolu bölgesinden cevabını vermiştir. Bu bölgeyi, %12,1 ile Doğu Anadolu Bölgesi ikinci sırada, %11,5 ile üçüncü sırada Akdeniz bölgesi takip etmektedir. Bu sonuçlardan Adıyaman Üniversitesinin daha çok kendisinin de içinde bulunduğu bölge insanları tarafından tercih edildiği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 7. Denetimsiz internet kafeler ve bilinçsiz internet kullanımı yaygınlaşmaktadır

Denetimsiz internet kafeler ve bilinçsiz internet kullanımı yaygınlaşmaktadır.

		N	%
Valid	Evet (Çok)	373	70,5
	Biraz	127	24,0
	Hayır (Hiç)	20	3,8
	Total	520	98,3
Missing	System	9	1,7
Total		529	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilere, bilinçsiz internet kafeler ve bilinçsiz internet kullanımının yaygınlaşmasından haberdar olup olmadıklarını ölçmek için bu soru sorulmuştur. Katılımcı öğrencilerinin %70,5'i (373 kişi) haberdar olduklarını belirtirken, %24'ü (127 kişi) biraz haberdar olduklarını, %3,8 (20 kişi) gibi çok düşük bir orandaki katılımcı hiç haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir. Sosyal medyanın ve sanal oyunların taşıyıcı ve sunucu platformunu oluşturan internetin, bağımlılık oluşturan içeriklerinin etkilerinden üniversite gençliği haberdardır.

Tablo 8. Bağımlılık yapan zararlı maddelerin kullanımı artmaktadır. (Hatta bunların kullanımı ilkokullara kadar inmiştir)

Bağımlılık yapan zararlı maddelerin kullanımı artmaktadır. (Hatta bunların kullanımı ilkokullara kadar inmiştir)

		N	%
Valid	Evet (Çok)	378	71,5
	Biraz	121	22,9
	Hayır (Hiç)	22	4,2
	Total	521	98,5
Missing	System	8	1,5
Total		529	100,0

Üniversite gençliğine “Bağımlılık Yapan Zararlı Maddelerin Kullanımı Artmaktadır (Hatta Bunların Kullanımı İlkokullara Kadar İnmiştir)” cümlesine katılıp katılmadıkları sorulduğunda, araştırmamıza katılanların %71,5 (378 kişi) gibi büyük bir çoğunluk “evet” (katılıyorum anlamında) diye cevap vermiştir. Bunu %22,9 (121 kişi) ile “biraz” katıldığını söyleyenler, %4,2’de (22 kişi) “hiç” katılmadığını ifade etmişlerdir. Bu sonuç çok vahimdir. Üniversite gençliği bu “Bağımlılık Yapan Zararlı Maddelerin Kullanımı Artmaktadır” yaklaşımının doğruluğunu onaylamaktadır. Onaylamak demek, bağımlılık yapan maddelerin kullanımının arttığının kabullenildiği anlamına da gelmektedir.

Tablo 9. Sanal oyunlar gençlere zarar vermektedir (Onları olamayacakları bir dünya imajı içinde yaşamaya itmektedir)

Sanal oyunlar gençlere zarar vermektedir. (onları olamayacakları bir dünya imajı içinde yaşamaya itmektedir)

		N	%
Valid	Evet (Çok)	414	78,3
	Biraz	96	18,1
	Hayır (Hiç)	12	2,3
	Total	522	98,7
Missing	System	7	1,3
Total		529	100,0

Araştırmanın en yüksek oranlarından biri de “Sanal Oyunlar Gençlere Zarar Vermektedir (Onları Olamayacakları Bir Dünya İmajı İçinde Yaşamaya İtmektedir)” görüşüne verilen %78,3 (414 kişi) oranındaki cevaptır. Sanal oyunlar gençlerde gerçeklik duygusunun kaybolmasına sebep olmaktadır. Üniversite gençliği bunun oldukça farkındadır. Bu görüşe katılmayanların oranı%2,3 (12 kişi)’tür. Oysa hepimizde biliyoruz ki, sanal oyunlar özellikle çocuklarımızın ve gençlerimizin gerçek dünyadan kopmasına sebep olmakta, onların hayal dünyasında yaşamasına yol açmaktadır. Bunun önüne geçmenin yolu çocuklarımızı ve gençlerimizi olabildiğince fazla gerçek dünya içinde tutacak şekilde eğitim ve arkadaş çevresi ile olabilir.

Tablo 10. Televizyon ve bilgisayar (internet) bağımlılığı artmaktadır

Televizyon ve bilgisayar (internet) bağımlılığı artmaktadır

		N	%
Valid	Evet (Çok)	443	83,7
	Biraz	69	13,0
	Hayır (Hiç)	12	2,3
	Total	524	99,1
Missing	System	5,9	
Total		529	100,0

Tablo 10’da “Televizyon ve Bilgisayar (İnternet) Bağımlılığı Artmaktadır” düşüncesine gençlerin katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Katılım oranı %83,7 (443 kişi) ile en yükseklerden biri olmuştur. %13 (68 kişi) biraz diyenler ikinci sırada yer almıştır. Aksini düşünenlerin oranı ise %2,3 (12 kişi)’dir.

Tablo 11. Eğitim, spor ve boş zamanların değerlendirilmesi konusunda gençler sorun yaşamaktadır

Eğitim, spor ve boş zamanların değerlendirilmesi konusunda gençler sorun yaşamaktadır

		N	%
Valid	Evet (Çok)	372	70,3
	Biraz	128	24,2
	Hayır (Hiç)	23	4,3
	Total	523	98,9
Missing	System	6	1,1
Total		529	100,0

Gençlerin boş zaman etkinliklerinin kalitesi önemlidir. Gençlerin boş zamanlarında yaptıkları olumlu ve iyi faaliyetler aslında onları kötü ve olumsuz işlerden uzak tutar. Oysa gençler özellikle “Eğitim, Spor ve Boş Zamanların Değerlendirilmesi Konusunda Gençler Sorun Yaşamaktadır” görüşünü %70,3 (372 kişi)’lük oranla desteklemektedirler. Gençler hem eğitim ve spor konusunda hem de boş zamanlar konusunda problemler yaşamaktadırlar. Problemler yaşamadığını ifade edenlerin oranı %4,3 (23 kişi)’tür.

Tablo 12. *Küçük yaşta çalıştırılarak çocuk bedeni ve emeği istismar edilmektedir*

Küçük yaşta çalıştırılarak çocuk bedeni ve emeği istismar edilmektedir		N	%
Valid	Evet (Çok)	364	68,8
	Biraz	133	25,1
	Hayır (Hiç)	25	4,7
	Total	522	98,7
Missing	System	7	1,3
Total		529	100,0

Adıyaman Üniversitesi öğrencilerinin duyarlı oldukları konular sadece bağımlılık noktasında değildir. Öğrencilere “Küçük Yaşta Çalıştırılarak Çocuk Bedeni ve Emeği İstismar Edilmektedir” düşüncesine ile ilgili tepkileri ölçülmek istenmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerimizin %68,8’i (364 kişi) bu görüşü desteklerken, %4,7’si (25 kişi) hayır diyerek desteklemediğini beyan etmiştir. Üniversitemizde okuyan öğrencilerimizin büyük bir çoğunluğunun sosyal problemlere karşı duyarlı oldukları görülmüştür. Yeni neslin bu duyarlılığı geleceğe karşı umutlarımız artırmaktadır.

Tablo 13. *Okulu terk etme oranı artmaktadır*

Okulu terk etme oranı artmaktadır		N	%
Valid	Evet (Çok)	263	49,7
	Biraz	213	40,3
	Hayır (Hiç)	44	8,3
	Total	520	98,3
Missing	System	9	1,7
Total		529	100,0

Araştırmamıza katılan gençlere “Okulu Terk Etme Oranı Artmaktadır” görüşüne katılıp katılmadıkları sorulmuş, %49,7 (263 kişi) “evet”, %40,3’ü “biraz” ve %8,3’ü de (44 kişi) “hayır” yanıtı vermişlerdir. “Evet” ve “biraz” yanıtı verenlerin oranı %90’dır. Bu oran bize, gençlikle okul arasında bir problem olduğunu göstermektedir. Böyle bir problem olduğunun pek çok emaresi de vardır. Çocukların ders saatlerini ve ders adetlerini fazla bulması, dolayısıyla okulda geçirilen zamanın diğer sosyal aktivitelere katılmalarına engel olduğu vb. gibi pek çok şikâyetler duyuluyordu. Eğitimde köklü bir yenilenmeye gitmek, çocukların eğitim ve dolayısıyla okulla ilgili algılarının yeniden oluşturulması gerekmektedir.

Tablo 14. *Genç bireyler sorumluluk duygusundan yoksundur*

Genç bireyler sorumluluk duygusundan yoksundur

		N	%
Valid	Evet (Çok)	310	58,6
	Biraz	178	33,6
	Hayır (Hiç)	32	6,0
	Total	520	98,3
Missing	System	9	1,7
Total		529	100,0

Gençlerin sorumluluk duygusundan yoksun yetiştiğini ifade eden %58,8 katılımcının bu görüşünü bir öz eleştiri olarak kabul etmek gerekir. Toplamda bu görüşü “biraz” %33,6 diyenlerle birlikte benimseyenlerin oranı %82,2’dir. Bu sonuç aslında, gençlerin sorumsuz olduğunu değil, bizim onları yeteri kadar iyi yetiştiremediğimiz bir göstergesidir. Genç neslin nasıl olduğunun (yani yetiştiğinin) sorumlusu bir önceki kuşaktır.

Tablo 15. *Gençler geleceğe umutsuz bakmaktadırlar (bu umutsuzluk onları intihara götürebilmektedir)*

Gençler geleceğe umutsuz bakmaktadırlar (Bu umutsuzluk onları intihara götürebilmektedir)

		N	%
Valid	Evet (Çok)	364	68,8
	Biraz	134	25,3
	Hayır (Hiç)	22	4,2
	Total	520	98,3
Missing	System	9	1,7
Total		529	100,0

Genç neslin gelecekte umutsuz olması en önemli sosyal problemlerimizden biridir. Geceğe dair umutsuzluk kişi olumsuz davranışlar içine itebilmektedir. Herhangi bir maddeye karşı bir bağımlılık geliştirebilir. Sosyal sapma davranışları sergileyebilir. Çok olumsuz sosyal çevrelere girebilir ve tabi ki sonuçta hayattan ve gelecekte hiçbir beklentisi olmayan kişilerin yaptığı gibi intihar girişimlerinde bulunabilir.

Tablo 16. *Bireyler güçlü bir kişilik sergilemekten uzak yetiştirilmektedir*

Bireyler güçlü bir kişilik sergilemekten uzak yetiştirilmektedir

		N	%
Valid	Evet (Çok)	291	55,0
	Biraz	199	37,6
	Hayır (Hiç)	31	5,9
	Total	521	98,5
Missing	System	8	1,5
Total		529	100,0

Gençlik sorunlarının başında, sorumluluk duygusundan yoksunluk, kendine güvenmeme ve sorunlarla baş edebilme iradesinin oldukça zayıf olmasıdır. Bu hasletlerin olmaması onu dış tehditlere açık hale getirmektedir. Son zamanlarda gençler arasında bağımlılık türlerindeki artmanın sebebini burada aramak gerekir. Araştırmamızda üniversite gençliğine “Bireyler Güçlü Bir Kişilik Sergilemekten Uzak Yetiştirilmektedir” düşüncesine ne dersiniz diye sorduğumuzda, %55’i (291 kişi) bu düşüncemizi doğrularken, %37,6’sı (199 kişi) biraz diye cevap vermiştir. Bu görüşe katılmayanların oranı ise %5,9 (31 kişi)dir. Bu sonuçtan anlaşılacağı gençlik aslında probleminin farkındadır. Ama farkında olmak yetmez, bu olumsuz durumu olumluya çevirmek için bir şeyler yapmak lazım. Örneğin eğitim sistemi, aile yapımız, çocukların sosyal çevresini oluşturan başta arkadaş grupları sorgulanmalıdır. Zira geleceğimizi emanet edeceğimiz genç neslin elimizden kayıp gittiğini seyretmek zorunda kalırız.

SONUÇ

Bu araştırma, Adıyaman Üniversitesinde üç fakültede okuyan öğrencilerin sosyal sorunlara ilişkin tutum, davranış ve duyarlılıklarını tespit etmek üzerine yapılmıştır. Gençlik, özellikle de üniversite gençliğinin hayata atılmak üzere son hazırlıklarını yaptıkları bir dönemde bulunmaktadır. Bu yüzden aslında onların sosyal sorunlara dair görüşleri ve değerlendirmeleri üzerinde önemle durmak gerekir. Gençlerin yaşadıkları toplumla ilgili olarak neyi ne kadar bildikleri önemlidir. Ayrıca onların düşüncelerinin dikkate alınması, çalışmalarında bir motivasyona da yol açabilir. Zira gençlik çağı, iletişim çatışmalarının en fazla yaşandığı dönemdir. İletişim çatışmalarının ya da kopukluklarının temel sebebi, tarafların sosyal olgu ve olayları aynı şekilde tanımlamamalarından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla gençlerin bir olay karşısında takındıkları tavır ve tutum ile yetişkinlerin takındıkları tavır ve tutum arasında farklar vardır. Kısacası, iletişim kopuklukları genci aileden, okuldan, aile ve okul çevresinde oluşan sosyal çevreden uzaklaştırırken, gençler girecekleri yeni sosyal çevre ya da arkadaş gruplarını seçmede sıkıntılar da yaşayabilir. Bilhassa kişinin girdiği yeni çevrede aradığı ya da beklediği bazı şeyler vardır. Örneğin Yaman (2021:30)’a göre “arkadaşlar arasında alkol veya madde hakkında konuşulması, birbirlerinin tutumlarından etkilenmeleri, arkadaşların davranışlarının birey için önemli olması ve bir kabul aracı olarak görülmesi gibi durumlar bireyin bu maddelerle tanışmasını ve devam etmesini mümkün kılmaktadır. Sosyal çevresinin etkisi ile bağımlı olan birey bundan sonra ise sosyal çevresini kullanım maddesi ekseninde şekillendirmektedir. Böylece bağımlılık ve sosyal çevre arasındaki ilişki kısır bir döngü olarak devam etmektedir. Kişi çevresinden dolayı bağımlı olmakta ve bağımlı olduğu için de bu çevrede yer almaktadır.” Öte yandan Kocadaş (2019)’ın yaptığı bir araştırmada gençlerin yönelimlerdeki en önemli faktörün “merak” olduğu ortaya konmuştur. Gençlerin madde kullanmaya başlamalarında merak faktörünün çok etkili olduğu tespit edilmiştir. Genellikle de bağımlılık yapıcı madde kullanımı böyle çevrelerde başlamaktadır. Davranışsal bağımlılıkların oluşmasında da merak faktörünün önemli bir yere sahip olduğu da ayrıca ifade edilebilir.

Yeni yayınlanan bir makalede Gökalp ve Eküz, çalışmalarında bağımlılık meselesini metaforlar üzerinden ele alıp değerlendirmişlerdir. Örneğin “öğrencilerin ‘madde bağımlılığı’ kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforik temsilleri 9 farklı kategori altında incelemiştir. Bu metaforlar; insani özellikler olarak madde bağımlılığı, tutsaklık algısı olarak madde bağımlılığı, sağlık algısı olarak madde bağımlılığı, gıda algısı olarak madde bağımlılığı, teknoloji algısı olarak madde bağımlılığı, doğa algısı olarak madde bağımlılığı, materyal algısı olarak madde bağımlılığı, ulaşım çağrışımı olarak madde bağımlılığı, korku ve endişe çağrışımı algısı olarak madde bağımlılığı kategorileri altında yapılandırılmıştır. İnsani özellikler olarak madde bağımlılığı kategorisinde öğrenciler madde bağımlılığını; ‘kız, çocuk, çöldeki insan, arkadaş’ gibi doğrudan bir insana ve ‘yenilmiş sporcu, karşılıksız sevgi, parmak çıtlatma’ gibi insanın yaşayabileceği duygu ve alışkanlıklara benzetmişlerdir. Bu benzetmeler, katılımcıların madde bağımlılığının önem arz ettiğine dikkat çekmeye çalışmış olabileceklerini düşündürmüştür.” (2022:1426). Bu ve bunun gibi araştırmalarla bağımlılık yoğun bir biçimde ele alınmaya devam etmelidir.

Sonuç olarak söylenebilir ki, temelde her tür bağımlılık konusunda, özelde ise uyuşturucu madde ile ilgili çok fazla önlemler alınmaktadır. Yavuzer (2018:160)’e göre, kurum ve kuruluşlar, adli, idari, sosyal, siyasal ve kültürel önlemler çerçevesinde uyuşturucu ile mücadele etmeye çalışmaktadır. Bütün bunlara rağmen beklenen sonuçlar bir türlü alınamamaktadır. Uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılığı konusunda genel olarak şu tespitler yapılabilir:

-Uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılığı hem dünyada hem de ülkemizde her geçen gün artmaktadır.

-Madde ve uyuşturucu kullanımı çağımızın vebası haline gelmiştir.

-Uyuşturucu madde kullanımında medya ve arkadaş grubunun etkisi hiç de yadırganmayacak boyutlardadır. Uyuşturucu kullanmaya başlamada “merak” önemli bir faktördür. Bu merakta arkadaşlık ortamlarında başlar, o ortamlarda da giderilir.

-Parçalanmış aile çocukları, işsizler, sokakta çalıştırılan çocuklar, evsizler, çarpık kentleşme, gece konu semtleri, bu işte istismara en müsait kesimlerdir. İşin özü, hedefte çocuk ve gençler vardır. Uyuşturucu madde kullanmaya sebep olacak bütün faktörler ortadan kaldırılmaya çalışılmalıdır.

-Uyuşturucu madde kullanımı ve dolayısıyla buna bağımlılık sağlığa, aile ve toplum huzuruna ve bütünlüğüne zarar vermektedir. Bununla mücadelenin ekonomik boyutu çok fazladır. Ayrıca bağımlının iyileşmesi hem zordur hem de uzun zaman almaktadır.

-Uyuşturucu madde, terör örgütlerinin finans kaynaklarının en önemli bölümünü oluşturur. Aslında özellikle de bu sebepten dolayı uyuşturucu bağımlılığı ile mücadele her geçen gün zorlaşmaktadır.

-Uyuşturucu madde ile mücadele, ulusal ve uluslararası düzeyde ilgili bütün birimlerin ortak hareket etmesini zorunlu kılmaktadır.

Diğer bir bağımlılık türü de davranışsal bağımlılıktır. Burada önemli olan bireyin sosyalleşme sürecinde değersel eğitimin aksatılmadan devam ettirilmesidir. Değerler eğitiminin çocuğun gelişme sürecindeki önemini kavramak ve bütün kurumlarımızı ve kurumsal organizasyonlarımızı buna göre gözden geçirerek, yeniden düzenlemek gerekir. Bu süreçte eğitim politikalarımız başta olmak üzere aile yapımızdaki sorunlar, medyanın kültür aktarma sürecinde rolü, hukuki düzenlemeler ve siyasal politikalar tek tek gözden geçirilmelidir. Yoksa çocuklarımızı ve gençlerimizi bu tür tehlikelerden kısmi olarak alınan önlemlerle koruyamayız.

KAYNAKÇA

Darçın, E. (2014). Bağımlılık. www.istanbulsağlık.gov.tr. (Update:29.04.2019).

Durmuş, C. (1996). Değerlerin Meslek Grupları Açısından İncelenmesi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.

Gökalp, L. ve Egüz, Ş. (2022). Yüksekokul Öğrencilerinin Madde Bağımlılığı Algılarının Metafor Yoluyla Belirlenmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 4, 1399-1433.

Kılıoğlu, İ. (1988). *Ahlak-Hukuk İlişkisi*. Marmara Üniversitesi İFAV Yayınları.

Kocadaş, B. (2022). *Bağımlılık Üzerine Bir Değerlendirme (Davranışsal Bağımlılıkların Çeşitli Görünümleri)*. Bağımlılıklar Üzerine-I, Edit.: Bekir Kocadaş, Sonçağ Akademi Yayınevi.

Kocadaş, B. (2019). *Suç ve Suçluluğun Görünümleri, Adıyaman Uyuşturucu Suçları ve Uyuşturucu Bağımlılığı Risk Haritası*, Edit.: Bekir Kocadaş, Gazi Kitabevi.

Ögel, K.-Evren, C.-Karadağ, F.-Tamar Gürol, D. (2012). Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) Geliştirilmesi, Geçerlilik ve Güvenilirliği, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23.

Özsoy, S. (2007). Değerlere Dayalı Bir Ortam Yaratmak Eşittir Daha İyi Bir Dünya Yaratmak. *İlköğretmen Dergisi*, 14, 30-34.

Turan, S.-Aktan D. (2008). Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.

Yaman, Ö. M. (2021). *Türkiye’de Gençlik ve Bağımlılık: Bibliyometrik Ve Tematik Bir Araştırma (1910-2020)*, Dem yayınları.

Yapıcı, A.-Kayıklık, H. (2005). Ruh Sağlığı Bakımından Öz Saygı Kaygı ile İlişkisi: Çukurova Üniversitesi Örneği. *Değerler Eęitimi Dergisi*, 3(9), 177-206.

Yavuzer, H. (2018). Bağımlılık ve Uyuşturucu ile Mücadelede Medyanın Rolü. *Journal of Current Researches on Health Sector*, 8 (2), 157-174.